

กฎหมายครอบครัว

การสมรส

ตามกฎหมายเช็ก การแต่งงานเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายครอบครัว ซึ่งได้จำกัดความว่า “การแต่งงาน คือ การที่ฝ่ายชายและฝ่ายหญิงได้อยู่กินด้วยกันอย่างถาวร (PERMANENT COHABITATION)” ดังนั้นตามกฎหมายเช็กแล้ว การแต่งงานหรือการจดทะเบียนสมรสจะเป็นไปได้ระหว่างผู้ชายและผู้หญิงเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการแต่งงานหรือการจดทะเบียนสมรสในสาธารณรัฐเช็กได้เปลี่ยนไปจากเมื่อก่อน คือ ชายและหญิงที่จดทะเบียนสมรสอย่างถูกต้องตามกฎหมายนั้นมีจำนวนลดน้อยลง ในขณะที่ชายหญิงที่อยู่กินด้วยกันและมีบุตรนอกสมรสนั้นได้เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว กฎหมายเช็กไม่ได้กำหนดสภาพของชายหญิงที่อยู่กินด้วยกันอย่างเท่าเทียมกัน คู่สามีภรรยาที่จดทะเบียนสมรสอย่างถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้นย่อมมีสิทธิและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ในขณะที่ชายหญิงที่อยู่กินด้วยกันโดยที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสจะไม่ได้รับสิทธิ์ใดๆทั้งสิ้น และเมื่อปี ๒๕๔๕ ประเทศเช็กมีกฎหมายใหม่อนุญาตให้บุคคลเพศเดียวกันสามารถจดทะเบียนได้ แต่ไม่ระบุถึงเรื่องสิทธิส่วนบุคคลและสิทธิในทรัพย์สินของทั้งสองฝ่าย

การแต่งงานจะมีผลเมื่อคู่สมรสยืนยันว่าตนยินยอมที่จะแต่งงาน โดยพิธีกล่าวคำยืนยันต้องจัดขึ้นในสำนักงานเทศบาลหรือในโบสถ์ นอกจากนั้นต้องมีพยาน ๒ คนร่วมในพิธีดังกล่าวด้วย ตามกฎหมายเช็กแล้ว พิธีแต่งงานทางกฎหมายและทางศาสนามีผลเท่ากัน

สถานที่ในการแต่งงานหรือจดทะเบียนสมรส

- สำนักทะเบียนท้องถิ่น (REGISTRY OFFICE) ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีถิ่นพำนักอยู่ หรือที่สำนักทะเบียนอื่นๆ

- สำนักงานเทศบาล (MUNICIPAL OFFICE) หรือสำนักงานเขตเมือง (CITY DISTRICT OFFICE)
- โบสถ์

เอกสารที่ต้องแสดงในการจดทะเบียนสมรส

คู่ชายหญิงที่ต้องการจดทะเบียนสมรสต้องแสดงเอกสารยืนยันว่าตนยินดีแต่งงาน และยืนยันว่าทั้งสองฝ่ายรับรู้เรื่องสุขภาพของอีกฝ่าย (เอกสารยืนยันเรื่องสุขภาพไม่มีผลทางกฎหมาย เนื่องจากกฎหมายเช็กไม่บังคับให้คู่ชายหญิงตรวจสุขภาพก่อนสมรส) นอกจากนี้ คู่สมรสต้องยืนยันว่าได้ตกลงเรื่องทรัพย์สินในอนาคต บ้านและการสนับสนุนครอบครัวหลังแต่งงานผู้ที่เคยจดทะเบียนสมรสมาแล้ว ต้องแสดงใบหย่าหรือใบมรณบัตรของคู่สมรสเดิม

เอกสารที่บุคคลสัญชาติเช็กต้องแสดงในการจดทะเบียนสมรส

- บัตรประจำตัวประชาชน
- สูติบัตร
- หนังสือยืนยันการถือสัญชาติเช็ก (อาจใช้บัตรประจำตัวประชาชน หรือ หนังสือเดินทางแสดงแทนได้)
- ที่อยู่ถาวรและสถานภาพความเป็นโสด (อาจใช้บัตรประจำตัวประชาชน แสดงแทนได้)
- ใบมรณบัตรของคู่สมรสเดิม (หากจำเป็นต้องแสดง)
- ใบหย่า (หากจำเป็นต้องแสดง)
- กรณีผู้เยาว์ที่มีอายุมากกว่า ๑๖ ปีบริบูรณ์ (ผู้บรรลุนิติภาวะอายุ ๑๘ ปี) ต้องแสดงคำสั่งจากศาล อนุญาตให้จดทะเบียนสมรสได้
- กรณีผู้บกพร่องทางสติปัญญา ต้องแสดงคำสั่งจากศาล อนุญาตให้จดทะเบียนสมรสได้

ในกรณีคู่สมรสแต่งงานด้วยพิธีกรรมทางศาสนา ทั้งสองต้องแสดงใบรับรอง โดยยืนยันว่าทั้งสองมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดในการจดทะเบียนสมรส หากไม่มีใบรับรองดังกล่าว คู่สมรสไม่สามารถจัดพิธีแต่งงานในโบสถ์ได้ และการแต่งงานให้ถือเป็นโมฆะ สำนักทะเบียนท้องถิ่นเป็นผู้ออกใบรับรองดังกล่าวให้ ขอควรระวัง เอกสารดังกล่าวทั้งหมดข้างต้น ต้องมีอายุไม่เกิน ๓ เดือน

เอกสารที่บุคคลสัญชาติไทยต้องแสดงหลักฐานต่อไปนี้

- สูติบัตรไทย
  - หนังสือยืนยันการถือสัญชาติไทย หรือบัตรประจำตัวประชาชนไทย
  - หนังสือยืนยันอนุญาตให้บุคคลดังกล่าวสามารถจดทะเบียนสมรสได้
  - ทะเบียนบ้านไทย
  - หนังสือรับรองความเป็นโสด
  - มรณบัตรของคู่สมรสเดิม (ไม่จำเป็นต้องยื่น หากมีหนังสือรับรองความเป็นโสดไปแสดง)
  - ใบหย่า (หากจำเป็นต้องแสดง)
  - ใบรับรองที่พำนักในสาธารณรัฐเช็ก ซึ่งออกให้โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจคนเข้าเมืองเช็ก
- ใบรับรองดังกล่าวต้องมีอายุไม่มากกว่า ๓ วันทำการ (คู่สมรสที่เป็นชาวต่างชาติ ยื่นคำร้องขอใบรับรองดังกล่าวด้วยตนเอง ได้ที่สำนักงานตำรวจสำหรับคนต่างด้าว หรือ ALIENS POLICE)

หลักฐานทั้งหมดต้องผ่านการรับรองเอกสารจากกรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ และสถานเอกอัครราชทูตไทย และต้องแปลเป็นภาษาเช็ก โดยผู้แปลซึ่งได้รับการรับรองจากรัฐบาลเช็ก และชาวต่างชาติที่ต้องการจดทะเบียนสมรสต้องนำหนังสือเดินทางมาแสดงด้วย

ล่าม

คู่สมรสต้องจัดหาล่ามมาในวันจดทะเบียนสมรส ค่าใช้จ่ายในการจัดหาล่ามเป็นความรับผิดชอบของคู่สมรส หากคู่สมรสจดทะเบียนสมรสโดยไม่มีล่ามให้ถือว่าเป็นโมฆะ ในกรณีที่ล่ามมิได้ถูกแต่งตั้งและรับรองจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม หรือจากประธานศาลส่วนภูมิภาค ต้องให้คำปฏิญาณต่อหน้าเจ้าพนักงานที่จดทะเบียนสมรส

การจดทะเบียนสมรสจะสมบูรณ์ได้เมื่อคู่สมรสมีพยาน ๒ คน โดยพยานต้องลงชื่อ นามสกุล และเลขที่ประจำตัวประชาชนไว้เป็นหลักฐาน พยานต้องนำบัตรประจำตัวประชาชนหรือหนังสือเดินทางมาแสดงเมื่อลงลายมือชื่อ

คุณสมบัติของผู้ที่จะจดทะเบียนสมรส

- ต้องไม่เป็นคู่สมรสของบุคคลอื่น
- ต้องไม่เป็นพี่น้องร่วมบิดามารดา หรือต่างบิดามารดา หรืออนุตรบุญธรรม
- ต้องอายุไม่ต่ำกว่า ๑๘ ปีบริบูรณ์ ยกเว้นมีคำสั่งศาลอนุญาตให้จดทะเบียนสมรสได้
- หากผู้ที่ต้องการจดทะเบียนสมรสเป็นผู้ที่ไม่มีความสามารถตามกฎหมายอย่างครบถ้วน ต้องมีคำสั่งศาลอนุญาตให้จดทะเบียนสมรสได้
- ไม่เป็นบุคคลวิกลจริต หรือศาลสั่งให้ไร้ความสามารถ

การจดทะเบียนสมรสจะถือเป็นโมฆะเมื่อ

- ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถูกบีบบังคับโดยการใช้กำลัง ให้จดทะเบียนสมรส
- ผู้ที่มีอายุน้อยกว่า ๑๖ ปีบริบูรณ์

- คู่สมรสไม่ได้จดทะเบียนสมรสต่อหน้าเจ้าพนักงานหรือไม่ได้มีพิธีกรรมทางศาสนาอย่างถูกต้องตามกฎหมาย
- คุณสมบัติของคู่สมรสไม่ครบตามที่กฎหมายกำหนด

การเปลี่ยนนามสกุล

คู่สมรสต้องตกลงร่วมกันเรื่องการใช้นามสกุลหลังจดทะเบียนสมรส โดยทั้งสองฝ่ายสามารถ

- ใช้นามสกุลเดิมของสามีหรือภรรยา เป็นนามสกุลร่วมของคู่สมรส
- คงนามสกุลเดิม
- ใช้นามสกุลเดิมร่วมกัน ให้เป็นนามสกุลใหม่ของคู่สมรส

ในกรณีที่คู่สมรสต้องการคงนามสกุลเดิมของตน ทั้งสองต้องตกลงและแจ้งความประสงค์ว่าจะให้บุตรใช้นามสกุลฝ่ายบิดาหรือมารดา

ในกรณีภรรยาเป็นชาวต่างชาติ และใช้นามสกุลของสามี ไม่จำเป็นต้องผันคำลงท้ายตามหลักไวยากรณ์ภาษาเช็ก (-OVÁ) โดยต้องยื่นคำร้องต่อเจ้าหน้าที่สำนักทะเบียนด้วยตนเอง ใดๆก็ดี หากภรรยาชาวต่างชาติต้องการเปลี่ยนนามสกุลเดิม ที่ลงท้ายด้วย -OVÁ ให้เป็นนามสกุลแบบเพศชาย (ไม่มีคำลงท้าย -OVÁ เหมือนกับนามสกุลของสามี) สามารถยื่นคำร้องขอเปลี่ยนนามสกุลได้เช่นกัน

ชาวต่างชาติในสาธารณรัฐเช็กที่ได้จดทะเบียนสมรส โดยมีการเปลี่ยนนามสกุล สถานภาพสมรส หรือข้อมูลใดๆ ในหนังสือเดินทาง ต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจคนเข้าเมืองทราบ ภายใน ๑ วันทำการ หลังมีการเปลี่ยนแปลง

ทะเบียนสมรส

หลังจากคู่สมรสได้จดทะเบียนสมรสแล้ว ทั้งสองจะได้รับการจดทะเบียนสมรส ในกรณีจัดพิธีทางศาสนา ในโบสถ์ ทางโบสถ์ต้องนำหลักฐานการจดทะเบียนไปให้กับสำนักทะเบียนภายใน ๓ วันทำการหลังพิธีสมรส เมื่อหลักฐานของคู่สมรสได้ถูกบันทึกลงในหนังสือแต่งงาน (WEDDING BOOK) คู่สมรสจะได้รับทะเบียนสมรสที่สำนักทะเบียนออกให้

การจดทะเบียนสมรสและการลาพักงาน

หากลูกจ้างต้องการลาหยุดเพื่อไปแต่งงานหรือจดทะเบียนสมรส นายจ้างต้องอนุญาตให้ลูกจ้างหยุดงานเป็นเวลา ๒ วัน โดยลูกจ้างยังคงได้รับค่าแรงตามปกติ

สิทธิส่วนบุคคลระหว่างสามีและภรรยา

ตามกฎหมายครอบครัวของเช็กแล้ว ทั้งสามีและภรรยามีสิทธิและหน้าที่ที่จะอาศัยอยู่ร่วมกัน ต้องซื่อสัตย์ต่อกัน เคารพซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกัน และทั้งสองยังมีหน้าที่สร้างความเป็นอยู่ที่ดี สร้างบรรยากาศที่อบอุ่นในขณะที่ครองชีพร่วมกัน นอกจากนี้ กฎหมายเช็กยังได้ระบุไว้ว่าทั้งสามีและภรรยาต้องมีสถานะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกัน

บุตร

สถานะทางกฎหมายของบุตรที่เกิดอย่างถูกต้องตามกฎหมายและบุตรนอกสมรสไม่ได้แตกต่างกัน ตามกฎหมายเช็ก บุตร (ทั้งสองกรณี) ย่อมมีสิทธิตามกฎหมายครบถ้วน เช่น สิทธิในการได้รับการเลี้ยงดูจากบิดาและมารดา สิทธิในการสืบมรดก เป็นต้น

ความสัมพันธ์ทางด้านทรัพย์สินของคู่สามีภรรยา

สินสมรส

สินสมรสระบุไว้ว่า “สินสมรส คือ ทรัพย์สินใดๆที่ได้มาหลังจากจดทะเบียนสมรส โดยสามีและภรรยาเป็นเจ้าของร่วมกัน ทั้งนี้และทั้งนั้น สินสมรสนี้ยังได้รวมถึงหนี้สินที่เกิดขึ้นหลังการจดทะเบียนสมรสของคู่สมรส”

คู่สมรสต้องใช้และดูแลรักษาสินสมรสร่วมกัน เช่น จัดการสินสมรส ทั้งสองต้องเห็นชอบพ้องกัน หากมีเรื่องสำคัญให้ตัดสินใจเกี่ยวกับสินสมรส มิเช่นนั้นกฎหมายให้ถือเป็นโมฆะ ทั้งนี้รวมถึงการใช้สิทธิและหน้าที่อื่นๆ เช่น การตัดสินใจใช้สินสมรสในชีวิตประจำวัน

ตามกฎหมายแล้ว คู่สมรสต้องรับผิดชอบสินสมรสร่วมกัน ซึ่งรวมถึงการร่วมกันรับผิดชอบหนี้สินที่เกิดขึ้นหลังการจดทะเบียนสมรสด้วย ดังนั้น ไม่ว่าฝ่ายใดก่อนหนี้สินไว้ อีกฝ่ายต้องร่วมรับผิดชอบด้วย

ในระหว่างสมรส ศาลสามารถตัดสินใจให้สินสมรสเป็นโมฆะได้ ในกรณีที่

- ศาลออกคำสั่งให้รับทรัพย์
- ศาลออกคำสั่งประกาศให้คู่สมรสเป็นบุคคลล้มละลาย

ในกรณีที่คู่สามีภรรยายื่นคำร้องหย่าร้าง และศาลตัดสินยกเลิกสถานภาพสมรส ทั้งสองฝ่ายต้องจัดการแบ่งสินสมรสในสัดส่วนเท่าๆกัน กฎหมายเช็กอนุญาตให้คู่สมรสร่วมกันทำสัญญาระบุว่าสิ่งของชิ้นใดให้นับหรือไม่นับว่าเป็นสินสมรส นอกจากนั้นกฎหมายเช็กยังอนุญาตให้คู่สมรสทำสัญญาขอยึดเวลาในการจัดการสินสมรสหลังการหย่าร้าง กรณีที่สินสมรสดังกล่าวมีอาจจัดการให้แล้วเสร็จได้ ก่อนวันศาลออกคำสั่งยกเลิกสถานภาพการสมรส

ศาลเช็กสามารถจำกัดขอบข่ายของสินสมรสให้กับคู่สมรสได้ ในกรณีที่

- ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งติดการพนัน ติดสุรา หรือเสพยาเสพติด
- ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งรับใบอนุญาตประกอบการ หรือเป็นหุ้นส่วนในกิจการ ที่ต้องรับผิดชอบในหนี้สินไม่จำกัดจำนวน (UNLIMITED LIABILITY)

บ้านที่พักของคู่สมรส

“สัญญาเช่าที่พักร่วม” (JOINT LEASE OF FLAT BY SPOUSES) นับเป็นธรรมเนียมพื้นฐานของการอยู่กินด้วยกันระหว่างคู่สมรส หลังการจดทะเบียนสมรส หากคู่สมรสต้องเช่าที่พักเพื่อใช้ชีวิตด้วยกัน คู่สมรสต้องร่วมกันทำ “สัญญาเช่าที่พักร่วม” ซึ่งได้ระบุไว้อย่างชัดเจนในกฎหมายเช่า

การหย่าร้าง

หากสถานภาพสมรสของคู่สามีภรรยาไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ และสามีภรรยายืนยันที่จะไม่ต้องการกลับคืนชีวิตคู่ด้วยกันอีก ในกรณีนี้ ตามกฎหมายเช็กคู่สมรสต้องยื่นเรื่องขอหย่าต่อศาล อย่างไรก็ตาม การหย่าร้างต้องไม่ทำให้ผลประโยชน์ของบุตรซึ่งยังมีสถานะเป็นผู้เยาว์เสียหาย

คำสั่งศาล

การหย่าร้างใดๆ ตามกฎหมายเช็กแล้ว ต้องมาจากคำสั่งศาลเท่านั้น ศาลที่มีหน้าที่ยกเลิกสถานภาพการสมรส คือ ศาลเขตหรือศาลท้องถิ่น ซึ่งหมายถึงศาลที่มีเขตอำนาจครอบคลุมถึงพื้นที่ที่สามีภรรยามีที่อยู่ร่วมกัน

ขั้นตอนในการขอหย่าร้าง

กฎหมายเช็กให้ความสำคัญกับเด็กหรือผู้เยาว์เป็นหลัก ดังนั้น ทั้งสองต้องตกลงเรื่องการรับเลี้ยงดูบุตรหรือการรับอุปการะบุตร ก่อนที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเริ่มดำเนินการขอหย่าร้าง

หากบุตรยังมีสถานะเป็นผู้เยาว์ ศาลไม่สามารถออกคำสั่งยกเลิกสถานภาพการสมรสได้ หากบุตรไม่ยินยอมในกรณีที่มีผลกระทบต่อบุตรอย่างรุนแรง

การหย่าร้างแบบเห็นพ้องร่วมกัน

ในกรณีที่คู่สามีภรรยาสามารถตกลงร่วมกัน ทั้งสองสามารถขอหย่าแบบเห็นพ้องร่วมกันได้ เงื่อนไขในการขอหย่าร้างประเภทนี้ คือ สามีและภรรยาได้ครองชีพด้วยกันมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๑ ปี และทั้งสองฝ่ายได้แยกกันอยู่อย่างน้อย ๖ เดือนเต็ม นอกจากนี้ ทั้งสองยังต้องแสดงหลักฐานแจ่มแจ้งเรื่องแบ่งปันสินสมรสหลังหย่าร้าง และในกรณีจำเป็นต้องแสดงคำสั่งศาลว่าด้วยการเลี้ยงดูและรับอุปการะบุตรที่คู่สมรสได้ตกลงกันไว้แล้วก่อนหน้า จากนั้นคู่สมรสจึงสามารถยื่นเรื่องขอหย่าให้ศาลพิจารณา หากศาลเห็นว่าคู่

สมรสมีคุณสมบัติครบถ้วนในการยื่นขอการหย่าร้าง ศาลจะออกคำสั่งยกเลิกสถานภาพสมรสของทั้งสามีและภรรยา

ก่อนการยื่นเรื่องเพื่อขอหย่าร้างแบบเห็นพ้องร่วมกันนั้น คู่สมรสทั้งสองฝ่ายควรได้ตกลงกันให้เรียบร้อย ดังนี้

- ข้อตกลงเรื่องการแบ่งแยกสินสมรส หลังคำสั่งศาลมีผลบังคับใช้ตามกฎหมาย
- ข้อตกลงเรื่องการแบ่งแยกทรัพย์สินภายในบ้าน การจัดการเรื่องหนี้สิน การจัดการเรื่องหนี้สินที่อาจเกิดได้หลังจากหย่าร้าง การรับเลี้ยงดูสามีหรือภรรยา ซึ่งรวมถึงจำนวนเงินและระยะเวลาที่ต้องรับเลี้ยงดู
- ทั้งสองฝ่ายต้องลงลายมือชื่อในข้อตกลงต่างๆ ต่อหน้าเจ้าพนักงานทะเบียน
- ในกรณีมีบุตรนอกสมรส ทั้งสองฝ่ายต้องมีข้อตกลงเรื่องการรับเลี้ยงดูบุตร และความสัมพันธ์ต่อบุตรหลังการหย่า ศาลจะไม่รับพิจารณาคำร้องยื่นขอหย่าร้าง หากทั้งสองฝ่ายไม่สามารถหาข้อตกลงที่เกี่ยวกับการรับเลี้ยงดูบุตรให้แล้วเสร็จ

การหย่าร้างแบบธรรมดา และแบบยาก

การหย่าร้างแบบธรรมดา

ศาลสามารถมีคำสั่งยกเลิกสถานภาพสมรสของคู่สมรส เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยื่นคำร้องขอหย่า ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสถานภาพสมรสของทั้งสองได้สิ้นสุดลง และทั้งสองไม่สามารถที่จะกลับมาครองชีพด้วยกันอีกได้ ในกรณีนี้ศาลต้องทำการไต่ถามเรื่องส่วนตัว สอบสวนพยาน พิจารณาหลักฐานอื่นๆ ฯลฯ การขอหย่าประเภทนี้ใช้เวลานานกว่าการขอหย่าแบบเห็นพ้องร่วมกัน

การหย่าร้างแบบยาก

เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ตกลงเห็นชอบที่อีกฝ่ายยื่นคำร้องขอหย่าร้างต่อศาล หรือได้รับความเสียหายอย่างหนักอันเป็นผลมาจากการหย่า ในกรณีนี้ ศาลอาจไม่รับพิจารณาคำร้องขอหย่า และให้คู่สมรสคงสถานภาพสมรสต่อไป อย่างไรก็ดี หากคู่สมรสแยกกันอยู่เป็นเวลานานกว่า ๓ ปี ศาลอาจมีคำสั่งตัดสินยกเลิกสถานภาพสมรสได้

สถานะของบุตรหลังการหย่า

บิดาและมารดาต้องดูแลเลี้ยงบุตรจนกว่าบุตรจะสามารถเลี้ยงดูตนเองได้ ซึ่งหมายถึงบิดาและมารดาต้องเลี้ยงดูบุตรจนกระทั่งบุตรมีรายได้เป็นของตนเอง

เงินค่าเลี้ยงดูบุตร ในกรณีบุตรมีสถานะเป็นผู้เยาว์

บุตรที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปีบริบูรณ์หรือผู้เยาว์ ได้รับเงินค่าเลี้ยงดูจากบิดาหรือมารดา ศาลอาจเป็นผู้ออกคำสั่งเองโดยไม่ต้องมีการร้องขอ และเมื่อบุตรมีอายุครบ ๑๘ ปีบริบูรณ์ บิดาหรือมารดาต้องเป็นผู้ยื่นคำร้องเรื่องเงินค่าเลี้ยงดูบุตรต่อศาล โดยศาลจะเป็นผู้พิจารณา

ในกรณีที่บุตรศึกษาชั้นอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัย บิดาและมารดาต้องจ่ายเงินค่าเลี้ยงดูให้จนกว่าจะสำเร็จการศึกษา ศาลจะพิจารณาจำนวนเงินค่าเลี้ยงดูจากความจำเป็น และความสามารถในการจ่ายเงินค่าเลี้ยงดูของฝ่ายที่ต้องจ่าย ดังนั้นกฎหมายจึงไม่สามารถระบุจำนวนเงินค่าเลี้ยงดูได้ และจำนวนเงินอาจเพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับพิจารณาของศาลเท่านั้น

ศาลสามารถยกเลิกสถานภาพสมรสของสามีภรรยาได้ ต่อเมื่อทั้งสองสามารถหาข้อตกลงเรื่องการรับเลี้ยงดูบุตรได้แล้วเท่านั้น ศาลต้องชี้แจงถึงสิทธิ ข้อบังคับ และหน้าที่ที่บิดาและมารดาพึงปฏิบัติต่อบุตร นอกจากนั้นศาลยังต้องมีคำสั่งให้สิทธิการเลี้ยงดูบุตรแก่บิดาหรือมารดา

หากทั้งบิดาและมารดาต้องการสิทธิการเลี้ยงดูบุตร ศาลอาจออกคำสั่งให้ทั้งสองมีสิทธิในการเลี้ยงดูบุตรร่วมกันหรือผลัดกันเลี้ยงดู ทั้งนี้และทั้งนั้น บุตรต้องแสดงความยินยอมและเห็นชอบกับข้อตกลง ก่อนที่ศาลจะออกคำสั่ง และมีผลบังคับใช้ต่อไป

ในกรณีที่บิดาหรือมารดาไม่สามารถรับผิดชอบหน้าที่ต่อบุตรตามคำสั่งศาล หรือไม่สามารถตกลงในเรื่องใดที่อาจมีผลกระทบต่อบุตรได้นั้น ศาลอาจออกคำสั่งเกี่ยวเนื่องด้วยความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตร ดังนี้

- ให้เปลี่ยนแปลงสิทธิการเลี้ยงดูบุตร
- ให้จำกัดการติดต่อสื่อสารระหว่างบิดาหรือมารดาและบุตร
- ห้ามไม่ให้บิดาหรือมารดาติดต่อสื่อสารกับบุตร
- อนุญาตให้ปู่ ย่า ตา ยาย ติดต่อสื่อสารกับหลานที่ยังมีสถานะผู้เยาว์ได้
- อนุญาตให้พี่น้องติดต่อสื่อสารได้
- ห้ามไม่ให้ปู่ ย่า ตา ยาย หรือพี่น้อง ติดต่อสื่อสารได้
- ให้มีการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขในการเลี้ยงดูบุตรได้ เช่น เปลี่ยนสิทธิและข้อบังคับของบิดามารดาในการเลี้ยงดูบุตร

โดยปกติแล้ว ในการตัดสินใจให้บิดาหรือมารดามีสิทธิเลี้ยงดูบุตรนั้น ศาลจะพิจารณาจากตัวบุตรเป็นสำคัญ เช่น ทักษะ บุคลิก ความสามารถ พรสวรรค์ และ โอกาสในการพัฒนา นอกจากนั้นยังต้องพิจารณาจากฐานะความเป็นอยู่ของผู้ที่จะรับสิทธิเลี้ยงดูอีกด้วย ในกรณีทั่วไปศาลพิจารณาตัดสินให้มารดาเป็นฝ่ายมีสิทธิเลี้ยงดูบุตร อย่างไรก็ตาม การที่ทั้งบิดาและมารดามีสิทธิเลี้ยงดูบุตรร่วมกันก็ไม่ได้เป็นเรื่องผิดปกติแต่อย่างใด

ทรัพย์สินหลังการหย่าร้าง

การตกลงเรื่องสินสมรส

โดยปกติแล้ว สินสมรสสิ้นสุดลงเมื่อคู่สมรสได้ทำการหย่าร้าง หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียชีวิตลง กฎหมายอนุญาตให้คู่สมรสหลังการหย่าร้าง สามารถจัดการเรื่องสินสมรสได้ โดยข้อตกลงของทั้งสองฝ่าย ในเรื่องการแบ่งแยกสินสมรส ต้องเขียนเป็นสัญญา และเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น

ในกรณีที่ทั้งสองฝ่ายไม่สามารถตกลงยินยอมกันได้ สามารถยื่นเรื่องต่อศาล หลักทั่วไปในการแบ่งสินสมรส คือ ทั้งฝ่ายชายและหญิงต้องได้สัดส่วนเท่าๆกัน กรณีศาลตัดสินแบ่งสินสมรส ศาลจะพิจารณาจากผู้ที่ได้นำรายได้เข้าในครอบครัวและการเก็บรักษาสินสมรส และยังคงพิจารณาถึงความสามารถในการดูแลครอบครัวและบุตรที่ยังเป็นผู้เยาว์ คู่สมรสฝ่ายใดก็ได้สามารถขอเงินคืนจากการที่ตนใช้เงินหรือทรัพย์สินส่วนตัวเพื่อดูแลหรือบริหารสินสมรส ทรัพย์สินส่วนตัวดังกล่าวรวมถึงเงินที่ตนครอบครองก่อนทำการจดทะเบียนสมรส หรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยเป็นของกำนัลหรือเป็นมรดกตกทอด คู่สมรสฝ่ายใดที่ใช้ทรัพย์สินในสินสมรสเพื่อประโยชน์ของตนเอง จำเป็นต้องคืนให้หมดก่อนที่จะสามารถแบ่งแยกสินสมรสหลังการหย่าร้างได้

หากคู่สมรสไม่สามารถตกลงแบ่งสินสมรสกันได้ภายในระยะเวลา ๑ ปีหลังจากการหย่าร้าง หรือไม่ มีฝ่ายใดยื่นคำร้องขออำนาจศาลตัดสินแบ่งสินสมรส กฎหมายได้กำหนดเอาไว้ว่า สंहามิทรัพย์สิน หรือทรัพย์สินที่เคลื่อนย้ายได้หรือติดกับที่ดินอย่างไม่ถาวร ให้แบ่งตามการใช้งาน นั่นคือ หากฝ่ายใดใช้งานสิ่งใดมาก หรือ จำเป็นที่ต้องใช้ ฝ่ายนั้นย่อมได้สิ่งนั้นไปครอบครอง สंहามิทรัพย์สินประเภทอื่นและอสังหาริมทรัพย์ให้ทั้งสองฝ่ายมีสิทธิในการถือครองอย่างเท่าเทียมกัน โดยให้รวมถึงสิทธิในสินสมรส ทรัพย์สิน และหนี้สินอีกด้วย

ระยะเวลา ๓ ปี หลังจากศาลมีคำสั่งสิ้นสุดสถานภาพสมรส คู่สมรสไม่สามารถยื่นคำร้องต่อศาลขอแบ่งแยกสินสมรสได้อีก

ค่าเลี้ยงชีพ

กรณีที่มีการหย่าร้างทำให้คู่สมรสอีกฝ่ายยากจนลง และไม่สามารถเลี้ยงดูตนเองได้ บุคคลดังกล่าวสามารถขอให้อีกฝ่ายรับผิดชอบและจ่ายค่าเลี้ยงชีพให้ได้ หากคู่สมรสไม่สามารถตกลงกันได้ ต้องนำเรื่องให้ศาลพิจารณา ศาลสามารถออกคำสั่งให้ฝ่ายหนึ่งจ่ายค่าเลี้ยงชีพให้กับอีกฝ่ายหนึ่ง ภายในระยะเวลาสูงสุด ๓ ปีหลังการหย่าร้าง อย่างไรก็ตาม สิทธิในการรับค่าเลี้ยงชีพสิ้นสุดลงเมื่อฝ่ายรับค่าเลี้ยงชีพสมรสใหม่ หรือฝ่ายที่ต้องจ่ายค่าเลี้ยงชีพเสียชีวิตลง หรือสิทธิในการรับค่าเลี้ยงชีพสิ้นสุดลง เมื่อทั้งสองมีการตกลงให้จ่ายค่าเลี้ยงชีพเป็นเงินก้อนเพียงครั้งเดียว เมื่อจ่ายตามที่ได้ตกลงกันแล้ว ให้ถือว่าทั้งสองไม่มีพันธะในการจ่ายและรับเงินค่าเลี้ยงชีพอีกต่อไป

กรณีคู่สมรสเสียชีวิต และการรับมรดก

การรับมรดกในสาธารณรัฐเช็กนั้นเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการถือสัญชาติของผู้เสียชีวิต ดังนี้

- สภาพทางกฎหมายของทายาท ให้เป็นไปตามกฎหมายของประเทศที่ผู้เสียชีวิตถือสัญชาติอยู่
- ความสามารถในการทำหรือยกเลิกพินัยกรรม และผลทางกฎหมายที่ตามมา ให้เป็นไปตามกฎหมายของประเทศที่ผู้ทำพินัยกรรมถือสัญชาติอยู่ในขณะที่ทำพินัยกรรม
- แบบฟอร์มของพินัยกรรม ให้เป็นไปตามกฎหมายของประเทศที่ผู้ทำพินัยกรรมถือสัญชาติอยู่ในขณะที่ทำพินัยกรรม อย่างไรก็ตาม หากผู้ทำพินัยกรรมตัดสินใจทำพินัยกรรมในสาธารณรัฐเช็ก กฎหมายเช็กว่าด้วยการรับมรดกมีผลบังคับใช้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย

ศาลเช็กมีอำนาจในการตัดสินแบ่งอสังหาริมทรัพย์ หากอสังหาริมทรัพย์อยู่ในดินแดนของเช็ก แม้ว่าชาวต่างชาติเป็นเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ดังกล่าว ศาลเช็กมีอำนาจในการตัดสินอย่างเด็ดขาด อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากที่คดีโดยทั่วไปแล้ว ศาลเช็กจะใช้กฎหมายสารบัญญัติตามสัญชาติของผู้ที่เสียชีวิตในการตีความ ถ้ากฎหมายตามสัญชาติของผู้ที่เสียชีวิตระบุว่ากฎหมายการสืบทอดมรดกให้เป็นไปตามที่ตั้งของทรัพย์สินนั้นๆ ก็ให้ถือเอากฎหมายเช็กเป็นหลัก

ศาลเช็กเป็นผู้ตัดสินเรื่องการรับมรดก โดยเจ้าพนักงานทะเบียนจะเป็นตัวแทนศาล หรือ notaries public ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้พิทักษ์ทรัพย์สิน ทั้งนี้ เขตอำนาจของศาลจะขึ้นอยู่กับ ๑) ที่อยู่สุดท้ายของผู้เสียชีวิต ๒) ที่พักสุดท้ายของผู้เสียชีวิต หรือ ๓) สถานที่ตั้งของทรัพย์สินสมบัติ หรือที่ดินของผู้เสียชีวิต

กลุ่มทายาท

ในกรณีผู้เสียชีวิตไม่ได้ทำพินัยกรรม การรับมรดกโดยหลักกฎหมายเช็กจะให้เฉพาะกลุ่มทายาทตามที่กฎหมายได้ระบุไว้เป็น ๔ ลำดับชั้นด้วยกัน ดังนี้

- **กลุ่มที่ ๑** ประกอบด้วย บุตรหรือผู้สืบสันดาน และคู่สมรส ของผู้เสียชีวิต ทั้งสองจะได้รับมรดกในสัดส่วนที่เท่าๆกัน
- **กลุ่มที่ ๒** ประกอบด้วย คู่สมรส (ที่มีได้จดทะเบียน) พ่อแม่ ผู้ที่อยู่บ้านเดียวกันและคอยให้ความช่วยเหลือดูแลผู้เสียชีวิต เป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๑ ปีก่อนเสียชีวิต บุคคลในกลุ่มนี้จะได้รับมรดกในสัดส่วนที่เท่าเทียมกัน แต่ส่วนใหญ่คู่สมรสมักจะได้รับมรดกอย่างน้อยครั้งหนึ่งของทรัพย์สินสมบัติทั้งหมดเสมอ
- **กลุ่มที่ ๓** ประกอบด้วย พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันกับผู้เสียชีวิต และผู้ที่อยู่บ้านเดียวกันและคอยให้ความช่วยเหลือดูแลผู้เสียชีวิต เป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๑ ปีก่อนเสียชีวิต บุคคลในกลุ่มนี้รับมรดกในสัดส่วนที่เท่าๆกัน

- *กลุ่มที่ ๔* ประกอบด้วย ปู่ ย่า ตา ยาย หรือทายาทของปู่ ย่า ตา ยาย (กรณีปู่ย่าตายายเสียชีวิต) มรดกจะถูกปันส่วนให้แก่ปู่ ย่า ตา ยาย ของผู้เสียชีวิต ในกรณีที่ผู้รับมรดกเสียชีวิต ทายาทผู้สืบสันดานสามารถรับมรดกแทนได้

ทายาทในกลุ่มที่ ๒ ๓ และ ๔ จะได้รับมรดก ในกรณีที่ผู้เสียชีวิตไม่มีทายาทในกลุ่มที่ ๑ เท่านั้น

สัดส่วนมรดกสำรองที่กฎหมายระบุไว้

ตามกฎหมายเช็กแล้ว ทายาทบางคนของผู้เสียชีวิตมีสิทธิพิเศษที่จะได้รับมรดกตามสัดส่วนที่กฎหมายได้ระบุหรือกำหนดเอาไว้ ผู้ทำพินัยกรรมต้องคำนึงถึงข้อกำหนดดังกล่าวด้วย มิฉะนั้นให้ถือว่าพินัยกรรมดังกล่าวเป็นโมฆะ สัดส่วนมรดกสำรองที่กฎหมายกำหนดให้ใช้กับทายาทสืบสันดานของผู้เสียชีวิตก่อนเป็นอันดับแรก จากนั้นให้ใช้กับทายาทกลุ่มอื่นๆถัดไป อย่่างไรก็ดี ตามกฎหมายเช็ก ไม่ได้รับรองโดยอัตโนมัติถึงสิทธิในเรื่องมรดกสำรองของกลุ่มสมรส

ชาวต่างชาติทำพินัยกรรมภายใต้กฎหมายเช็ก

พินัยกรรมที่ทำนอกสาธารณรัฐเช็กสามารถมีผลบังคับใช้ได้ หากพินัยกรรมดังกล่าวมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กฎหมายของประเทศที่ผู้ทำพินัยกรรมถือสัญชาติอยู่ได้ระบุไว้ ดังนั้นชาวต่างชาติที่ต้องการทำพินัยกรรม ไม่จำเป็นต้องทำตามกฎหมายว่าด้วยเรื่องทายาทและการสืบมรดกของเช็ก แต่สามารถทำตามกฎหมายของประเทศที่ตนถือสัญชาติอยู่ หรือตามกฎหมายของประเทศที่ตนต้องการเขียนพินัยกรรมขึ้น ในกรณีที่ชาวต่างชาติต้องการทำพินัยกรรม โดยให้เป็นไปตามกฎหมายเช็กนั้น ผู้ทำพินัยกรรมควรจ้างทนายความท้องถิ่น ให้ทำพินัยกรรมให้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย และพินัยกรรมต้องได้รับการรับรองจากเจ้าพนักงานทะเบียนอีกด้วย

คู่สมรสได้รับมรดก

- หากคู่สมรสเป็นชาวต่างชาติ และถือสัญชาติเดียวกัน หลักการรับมรดกให้เป็นไปตามกฎหมายของประเทศที่คู่สมรสถือสัญชาติอยู่
- หากคู่สมรสไม่ได้ถือสัญชาติเดียวกันและฝ่ายหนึ่งถือสัญชาติเช็ก หลักการรับมรดกให้เป็นไปตามกฎหมายเช็ก

สิทธิของบุตรในการรับมรดก

ภายใต้กฎหมายเช็ก บุตร (รวมทั้งทารกที่ยังอยู่ในครรภ์ และบุตรนอกสมรส) สามารถเป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือเป็นผู้รับมรดก

ในกรณีบุตรที่มีสถานะเป็นผู้เยาว์ได้รับมรดก บิดามารดาต้องทำหน้าที่เป็นผู้แทนในการรับมอบอำนาจให้ดูแลจัดการมรดกของบุตร จนกว่าบุตรจะมีอายุครบ ๑๘ ปีบริบูรณ์ ตามปกติแล้วกฎหมายไม่ได้ระบุขอบข่ายอำนาจความรับผิดชอบของบิดามารดาในการจัดการเรื่องมรดก แต่ในบางกรณี บิดามารดาต้องขอคำสั่งจากศาลเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับมรดกของบุตร เช่น หากบิดามารดาต้องการขายอสังหาริมทรัพย์ของบุตรที่ได้จากการรับมรดก ต้องขอคำอนุมัติจากศาล เป็นต้น

การอยู่กินกัน โดยไม่แต่งงาน

ชายหญิงที่อยู่กินกัน โดยไม่แต่งงานจะไม่มีสิทธิทางกฎหมายเท่ากับคู่สมรสที่แต่งงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ดังนี้

- ไม่มีสิทธิการถือครองทรัพย์สินร่วมกัน
- ในกรณีแยกทางกัน ไม่มีสิทธิแบ่งทรัพย์สินระหว่างกัน แต่ละฝ่ายจะได้ทรัพย์สินที่เป็นของตนเอง อย่างไรก็ตาม กรณีเดียวที่ฝ่ายหญิงสามารถเรียกร้องทรัพย์สินของฝ่ายชายได้เมื่อตั้งครรภ์และคลอดบุตรในเวลาต่อมา ในกรณีดังกล่าว ฝ่ายหญิงสามารถเรียกเงินค่าเลี้ยงดูเป็นเวลา ๒ ปี รวมทั้งค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์และการคลอดบุตร
- หากไม่มีพินัยกรรม ฝ่ายชายหรือหญิงไม่นับอยู่ในกลุ่มทายาทกลุ่มที่ ๑ ในการรับมรดก แต่จะรวมอยู่ในกลุ่มที่ ๒